

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Driebergen-Rijsenburg, Lange Dreef

Heuvelrug Wonen

Datum: 21 september 2023

Projectnummer: 220349.01

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Besluitgebied	3
1.3	Kwaliteitsborging	6
1.4	Definitie product	7
2	Wettelijk kader	8
2.1	Verboden en zorgplicht	8
2.2	Opzetvereiste	9
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	9
3	Ecologie van soorten	11
3.1	Alpenwatersalamander	11
3.2	Ringslang	11
4	Onderzoekmethodiek	12
4.1	Alpenwatersalamander	12
4.2	Ringslang	14
5	Resultaten en effectbeoordeling	16
5.1	Alpenwatersalamander	16
5.2	Ringslang	16
6	Conclusie en advies	17
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	17
6.2	Broedperiode en zorgplicht	17
6.3	Vervolgstappen	17
	Geraadpleegde literatuur	18

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op de voormalige kerklocatie bij de Lange Dreef te Driebergen – Rijsenburg bevindt zich een braakliggend terrein. Heuvelrug Wonen is voornemens om hier 29 appartementen, drie grondgebonden woningen en ruimte voor maatschappelijke voorzieningen te realiseren.

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het besluitgebied. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. In dit kader heeft SAB reeds een quick scan natuur (SAB, 2022) uitgevoerd. Uit deze quick scan blijkt dat op voorhand de aanwezigheid van overwinteringshabitat van de alpenwatersalamander niet kan worden uitgesloten. Ook kan winterhabitat en broeihopen van de ringslang in het besluitgebied niet worden uitgesloten. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van het nader onderzoek naar deze soorten uiteen.

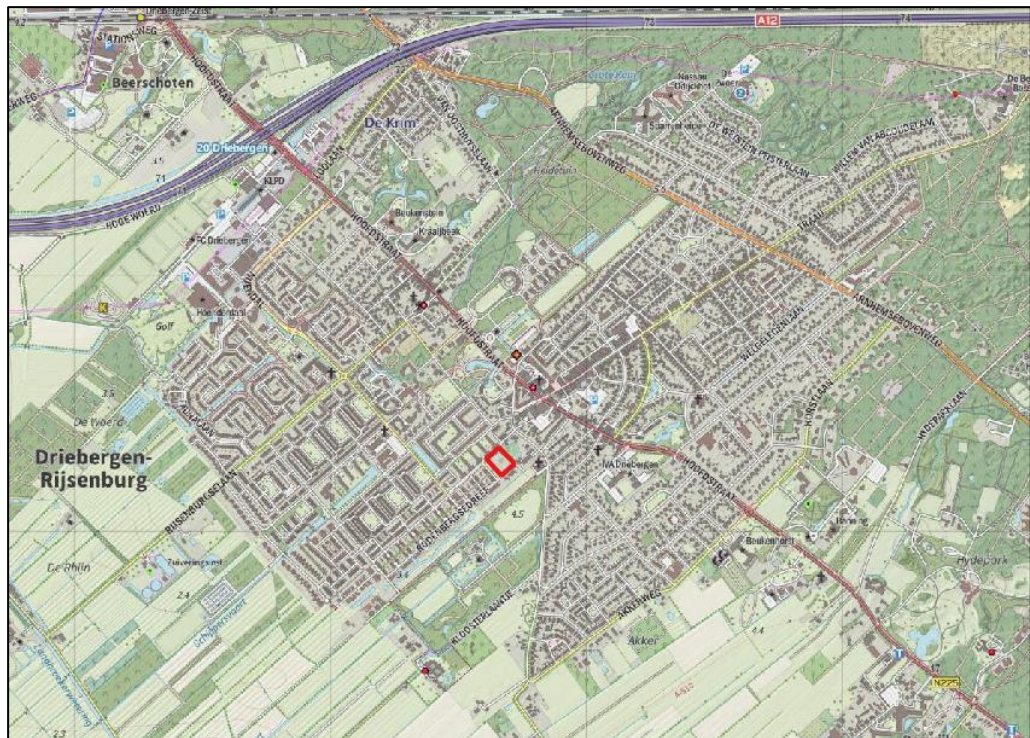
Het doel van het hierna beschreven onderzoek is om de aan- of afwezigheid aan te tonen van voornoemde soorten en om vast te stellen wat de functies van het besluitgebied en het omliggende terrein voor deze soorten zijn. Uiteindelijk wordt op basis van deze bevindingen een advies uitgebracht over de wettelijke consequenties hiervan en eventuele vervolgstappen die noodzakelijk zijn.

1.2 Besluitgebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het besluitgebied bevindt zich aan de rand van de kern van Driebergen – Rijsenburg (gemeente Utrechtse Heuvelrug, provincie Utrecht). In de omgeving van het besluitgebied liggen agrarische gronden en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

De directe omgeving van het besluitgebied kenmerkt zich voornamelijk door de aanwezigheid van nieuwbouwwoningen en openbaar en privaat groen. De noordwestzijde van het besluitgebied grenst aan de Lange Dreef en de zuidoostzijde aan de Rodenbergsedreef. De zuidwestzijde grenst aan een openbaar stuk groen met jonge bomen. De noordoostzijde grenst aan de tuinen van de hier aanwezige vrijstaande huizen. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het besluitgebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het besluitgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK.

Luchtfoto met de globale ligging van het besluitgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK.

Het besluitgebied bestaat uit een verruigd veld met bramen, brandnetel en veel boerenwormkruid. Aan de noordwestelijke en zuidoostelijke rand zijn verharde parkeerplaatsen aanwezig. Aan de oostkant van het besluitgebied loopt een onverhard wandel/fietspad van grind. In het noordelijke gedeelte is een elektriciteitshuisje aanwezig.

Navolgende afbeeldingen geven een impressie van het besluitgebied ten tijde van het veldbezoek.

Het elektriciteitshuisje;

Het besluitgebied, foto richting het zuiden;

Het onverharde wandel/fietspad;

Aanwezig braamstruweel.

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal nieuwbouw in het besluitgebied zijn gerealiseerd. Dit zal gaan om 29 appartementen en drie grondgebonden woningen. Daarnaast wordt er een ruimte voor maatschappelijke voorzieningen gerealiseerd. Voor de nieuwbouw wordt het bestaande elektriciteitshuisje gesloopt en wordt het aanwezige groen binnen het besluitgebied verwijderd. Het elektriciteitshuisje wordt ook verwijderd. Zie navolgende afbeelding voor de toekomstige situatie.

De toekomstige situatie van het besluitgebied.

1.3 Kwaliteitsborging

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staat bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, hanteren wij de volgende werkwijze:

- Het onderzoek wordt uitgevoerd conform geldige onderzoeksprotocollen, zoals het vleermuisprotocol (2021), de kennisdocumenten van BIJ12 (2017) en de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (2017).
- Het afwijken van de protocollen vindt enkel plaats indien dit ecologisch goed te onderbouwen en te rechtvaardigen is.
- Het onderzoek wordt enkel uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de betreffende soorten. Ecologen in opleiding tot deskundige zijn tijdens veldonderzoek altijd onder begeleiding van een deskundige. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van soortspecifieke ecologie en die voldoet aan één of meerdere van onderstaande punten (www.rvo.nl):
 - 1 Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - 2 Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - 3 Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - 4 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties:

Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;

- 5 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van de Nederlandse natuur.
- Nadat het eerste conceptrapport gereed is, beoordeelt een collega het rapport op inhoud en vorm. De auteur verwerkt de geplaatste opmerkingen of bespreekt deze met de beoordelaar om zo tot een eensluidend advies te komen.

1.4 Definitie product

Het product wat in deze rapportage geleverd wordt is een “nader onderzoek beschermde soorten” conform de begrippenlijst van het Netwerk Groene Bureaus (NGB 2020) en omvat daarmee alle eisen die het NGB aan dit product stelt.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (wetten.overheid.nl). De artikelen waarin in dit hoofdstuk naar wordt verwezen, komen allen uit deze wet.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1 tot en met 3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5 tot en met 3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1 *Vogelrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.1: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.5: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet nog een aantal andere dier- en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant, zoals is weergegeven in artikel 3.10: het is verboden de beschermde diersoorten opzettelijk te doden of te vangen en om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en het is verboden om de beschermde plantensoorten opzettelijk te plukken, ontwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert (Europese Commissie, 2007). Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden (artikel 3.10, lid 2). De provincie Utrecht heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode (artikel 3.31). Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (artikel 3.31, lid 1 onder d). Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden (artikel 3.8 lid 1 en artikel 3.10 lid 2). Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en

habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen (artikel 3.8 lid 5). Voor de andere beschermde soorten zijn, naast deze wettelijke belangen, ook nog aanvullende belangen geldig (artikel 3.10 lid 2).

3 Ecologie van soorten

3.1 Alpenwatersalamander

De alpenwatersalamander heeft een voorkeur voor zandige leemgronden waar hij voorkomt in loof- of gemengde bossen, of kleinschalige landschappen met heggen of struwelen. Voortplanting vindt plaats in allerlei typen water, zolang het niet snelstromend en niet rijk is aan vis (Goverse et al.). Wanneer de temperatuur 's avonds boven de vijf graden komt trekken alpenwatersalamanders naar het voortplantingshabitat, meestal is dat rond half maart. Ze blijven hier dan tot en met juni. Half september hebben ook de larven het voortplantingswater verlaten. Alpenwatersalamanders overwinteren op het land. Ze zijn dan te vinden onder hout, stenen, bunkers of in niet bewoonde holen van knaagdieren (Creemers & van Delft, 2009).

3.2 Ringslang

De ringslang is sterk gebonden aan waterrijke habitats. De soort komt voor ten noorden van de grote rivieren en wordt vooral aangetroffen in laagveengebieden, natte heideterreinen en waterrijke zandgronden. Maar de soort komt ook voor op verhoogde terreinen zoals dijken, spoorbanen of struwelen. Belangrijk hierbij is de aanwezigheid van natuurlijke oevers met open plekken en ruigte zodat deze zowel zongelegenheden als schuilplaatsen bieden. Veel meer dan andere in Nederland levende reptielen wordt de soort ook in bebouwde omgeving en in agrarisch gebied aangetroffen. Leefgebieden van de ringslang hebben meestal veel ruimtelijke variatie en kleinschaligheid. Voor de voortplanting is de ringslang afhankelijk van warme, vochtige plekken zoals composterende bladhoppen of andere rottende boomresten. In cultuurlandschap wordt intensief gebruik gemaakt van door de mens aangelegde mest-, zaagsel- en composthoppen of speciaal voor de ringslang aangelegde broeihopen. Ringslangen overwinteren op vorstvrije plaatsen onder takkenbossen, struiken, in oude konijnenholen of in kelders (Creemers & van Delft 2009).

4 Onderzoeksmethodiek

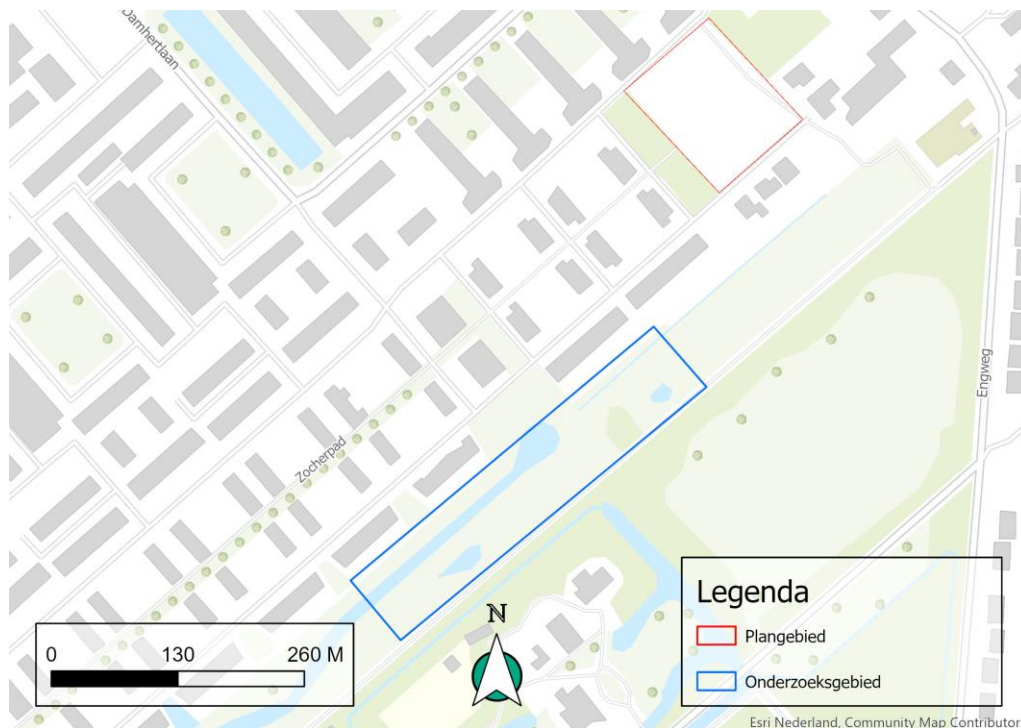
4.1 Alpenwatersalamander

4.1.1 Methode

Om de aan- of afwezigheid van de alpenwatersalamander te bepalen dient er tweemaal een veldbezoek te worden uitgevoerd waar wordt geschept met een schepnet in het mogelijke voortplantingswater. Dit dient te gebeuren in de periode maart-augustus. Om een zomerbiotoop te onderzoeken moet aanwezig materiaal zoals dood hout worden omgekeerd in het besluitgebied om zo zich verschuilende salamanders te zoeken. Het omdraaien van materiaal kan in de periode mei tot en met oktober. Verder moet er op basis van deze resultaten en expert judgement een inschatting worden gemaakt of het besluitgebied daadwerkelijk fungeert als landhabitat (in zomer en/of winter) van de alpenwatersalamander. Deze inschatting hangt met name af van de ligging van het landhabitat ten opzichte van het voortplantingswater, de geschiktheid van het gebied en hoeveel alpenwatersalamanders hier worden waargenomen

4.1.2 Onderzoekslocatie

In het besluitgebied is geen watervoerend element aanwezig. In de directe omgeving zijn wel poelen aanwezig die mogelijk geschikt voortplantingswater bieden voor de alpenwatersalamander. Amfibieën hebben hun landhabitat altijd in de directe omgeving van het voortplantingswater. Voor de alpenwatersalamander geldt dat deze tot 400 meter afstand van zijn voortplantingswater opzoek gaat naar landhabitat. Het besluitgebied bevindt zich op minimaal 200 meter afstand van de geschikte poelen. Op basis van expert judgement is er tijdens het eerste veldbezoek op 10 mei 2023 geconstateerd dat direct rond deze potentiële wateren veel geschikt primair landhabitat (bos en struweel) voor de alpenwatersalamander aanwezig is (zie onderstaande afbeelding). Derhalve is direct geconstateerd dat daarmee aanwezigheid van de alpenwatersalamander in het besluitgebied uitgesloten kan worden. Zie voor een nadere toelichting paragraaf 5.2. Verder onderzoek naar deze soort was derhalve niet nodig en is ook niet uitgevoerd.

Ligging van het besluitgebied ten opzichte van de potentiële voortplantingswateren en landhabitat.

Datum en Tijdstip	Weer en overige informatie
10-5-2023 09:45-12:30	15 graden, bewolkt en droog.

4.2 Ringslang

Voor het nader onderzoek naar het leefgebied van de ringslang zijn door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland geen richtlijnen of voorwaarden opgesteld. Wel geeft het Netwerk Groene Bureaus richtlijnen. Het onderzoek werd uitgevoerd conform deze richtlijn.

Conform deze richtlijn kan de aanwezigheid in zomerbiotoop worden vastgesteld door middel van vier bezoeken (of minimaal drie met optimale omstandigheden) in de periode van april tot en met september, waarbij reptielplaten en structuurovergangen worden gecontroleerd op de aanwezigheid van zonnende dieren. Optimale weersomstandigheden voor dit onderzoek zijn momenten met zonneschijn maar met een lage temperatuur van rond de 15 graden Celsius (NGB, 2017).

Op 10 mei 2023 zijn er reptielplaten neergelegd op de grens van braamstruweel naar lagere vegetatie. Er zijn drie typen plaatmateriaal gebruikt in dit onderzoek; namelijk bitumen platen, damwandplaten en tapijttegels. Zie onderstaande afbeeldingen voor een voorbeeld van de platen en de locaties van de platen.

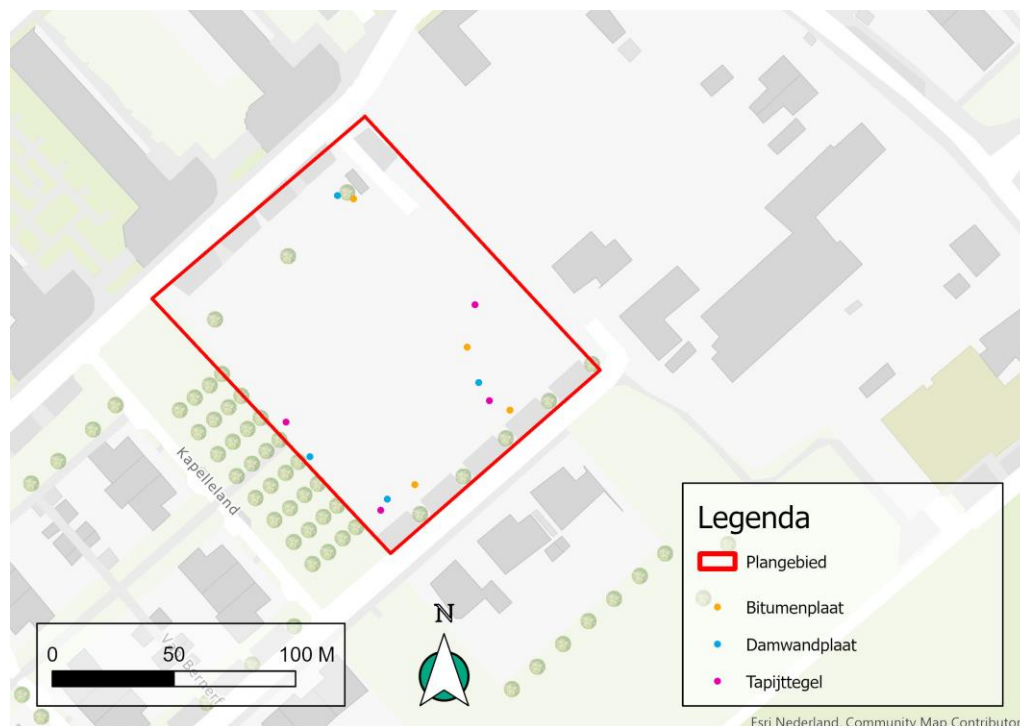
Bitumenplaat

Damwandplaat

Tapijttegel

Overzicht locaties van de reptielplaten

Op 10 mei 2023 werden de reptielplaten neergelegd. Vervolgens is ruim een maand gewenningsperiode verstreken. Vervolgens vonden in totaal bij optimale weersomstandigheden drie ochtendbezoeken plaats, waarbij de neergelegde platen gecontroleerd werden op ringslangen. Ook werd tijdens ieder veldbezoek actief gezocht in het veld naar reptielen. Hierbij werd er langzaam gelopen langs de structuurovergangen en gezocht naar zonnende ringslangen. Op 14 juli 2023 zijn de platen weer opgehaald. In onderstaande tabel staan de datums van de veldbezoeken en de weersomstandigheden.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

Datum en Tijdstip	Weer en overige informatie
10-5-2023 09:45-12:30	15 graden, bewolkt en droog. Platen zijn neergelegd.
14-6-2023 7:00-08:30	15 graden, helder en droog
23-6-2023 6:00-07:30	15 graden, half bewolkt en droog
14-7-2023 08:15-9:15	17 graden, half bewolkt en droog. Platen zijn opgehaald.

5 Resultaten en effectbeoordeling

5.1 Alpenwatersalamander

Op 10 mei 2023 is er een veldbezoek uitgevoerd. Tijdens dit bezoek is naast het besluitgebied, ook het potentiële voortplantingswater bezocht dat op 200 meter van het besluitgebied ligt. Tijdens dit bezoek is geconstateerd dat direct rond deze potentiële wateren veel geschikt primair landhabitat (bos en struweel) voor de alpenwatersalamander aanwezig is (zie navolgende afbeelding). Mocht de soort aanwezig zijn in deze wateren, dan zullen ze sterk de neiging hebben om in het direct omliggende bos en struweel te verblijven. Het is daarom redelijkerwijs uit te sluiten dat ze een afstand van 200 meter afleggen om te verblijven in secundair landhabitat (ruderaal terrein) in het besluitgebied.

Het primaire landhabitat voor de alpenwatersalamander.

Op basis van expert judgement is derhalve geconstateerd dat daarmee aanwezigheid van de alpenwatersalamander in het besluitgebied uitgesloten kan worden. Ook is derhalve geen landhabitat van de alpenwatersalamander in het besluitgebied aanwezig. Verder onderzoek naar deze soort was derhalve niet nodig en is ook niet uitgevoerd. Negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op de alpenwatersalamander zijn daarom ook uitgesloten.

5.2 Ringslang

Tijdens de veldbezoeken zijn er geen ringslangen aangetroffen op of onder de reptielplaten. Ook zijn er geen ringslangen waargenomen in het veld tijdens de actieve zoekmomenten in de rest van het besluitgebied. Op basis van deze onderzoeksresultaten kan er worden gesteld dat geen ringslangen in het besluitgebied aanwezig zijn en dat het besluitgebied geen onderdeel uitmaakt van het landhabitat van de ringslang. Negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op de ringslang zijn daarom ook uitgesloten.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het besluitgebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van alpenwatersalamander en ringslang. Voor beide soorten geldt dat ze niet aanwezig zijn in het besluitgebied en dat leefgebied van de soorten niet aanwezig is. Negatieve effecten door de geplande werkzaamheden op beide soorten zijn dan ook uitgesloten. Een ontheffing Wet natuurbescherming is dan ook niet nodig. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Broedende vogels, vanaf het bouwen van het nest tot het uitvliegen van de jongen, zijn strikt beschermd. De broedende vogels en hun jongen mogen niet verstoord, verwond en gedood worden. Daarnaast mogen in gebruik zijnde nesten ook niet beschadigd en vernield worden. Zonder maatregelen kan dit bij ruimtelijke ingrepen wel gebeuren. Er is echter voor ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling hiervoor te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten, zodat er vanwege de dan aanwezige verstoring geen vogels in de buurt gaan broeden. De werkzaamheden kunnen dan vervolgens wel in de broedperiode doorlopen.

6.3 Vervolgstappen

- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Geraadpleegde literatuur

Creemers, R. van Delft, J. 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9.

E. Goverse, A., J. E. Herder & M.P. de Zeeuw, 2015. Handleiding voor het Monitoren van Amfibieën in Nederland. Vierde herziene druk. RAVON werkgroep Monitoring, Amsterdam & Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.

Limpens, H. J. G. A. Twisk, P. Veenbaas, G. 2004. Met vleermuizen overweg. Brochure Rijkswaterstaat en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming.

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Netwerk Groene Bureaus, Definitielijst Netwerk Groene Bureaus 2020, 16 januari 2020.

SAB, 2022. Quick scan natuur. Driebergen Rijsenburg, Langedreef. SAB, Arnhem.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5: 1-584. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl